14. MEKTUP

١٤ – ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعَ عَشَرَ: اِلَى الْمِيرْ شَمْسِ الدِّينِ عَلِيٍّ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنْ وُجُودِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ صِرْتُ مَحْظُوظًا وَمُلْتَذًّا بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ الْمُرْسَلَةِ عَلَى وَجْهِ الْكَرَمِ وَالشَّفْقَةِ جَزَاكُمُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ خَيْرًا وَانْدَرَجَ فِيهَا اَنَّ ذَاتَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى اِذَا كَانَتْ مَوْجُودَةً بِمَاهِيَّتِهَا لاَ بِالْوُجُودِ عَيْنًا كَانَ اَوْ زَائِدًا فَكَيْفَ يَتَحَقَّقُ التَّقَابُلُ بَيْنَ وَاجِبِ الْوُجُودِ الَّذِى هُوَ ذَاتُ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ بِلاَ اعْتِبَارِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ وَبَيْنَ مُمْتَنِعِ الْوُجُودِ وَبِاَىِّ وَجْهٍ يُمْكِنُ اِطْلَاقُ وَاجِبِ الْوُجُودِ عَلَى الذَّاتِ الْمُعَرَّاةِ عَنِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ وَكَيْفَ يَثْبُتُ اسْتِحْقَاقُ الْعِبَادَةِ الَّذِى هُوَ مَنُوطٌ بِوُجُوبِ الْوُجُودِ وَبِاَىِّ اعْتِبَارٍ يَكُونُ اِطْلَاقُ وَاجِبِ الْوُجُودِ عَلَى الذَّاتِ الْعَدِيمَةِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ (**أَيُّهَا الْمَخْدُومُ**) اِنَّ جَوَابَ هٰذِهِ الْاَسْئِلَةِ مُنْدَرِجٌ بِالتَّفْصِيلِ فِى مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِ الْجِلْدِ الثَّانِى وَالظَّاهِرُ اَنَّهُ مُحَرَّرٌ بِاسْمِ وَاحِدٍ مِنْ اَوْلَادِ الْفَقِيرِ فَاِنْ طَالَعْتُمُوهُ لَعَلَّكُمْ تَحْتَظُّونَ بِهِ وَبِالْجُمْلَةِ يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ مَاهِيَّةُ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ مَوْجُودَةً بِنَفْسِهَا لاَ بِالْوُجُودِ وَاِطْلَاقُ الْوُجُوبِ عَلَى تِلْكَ الْحَضْرَةِ يَكُونُ مِنْ قَبِيلِ مُنْتَزَعَاتِ الْعَقْلِ بَلْ "**لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى**" وَكَمَا اَنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ مِنْ قَبِيلِ الْمُنْتَزَعَاتِ امْتِنَاعُ الْعَدَمِ أَيْضًا فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ جَلَّ سُلْطَانُهَا مِنَ الْمُنْتَزَعَاتِ وَكَمَا اَنَّ الذَّاتَ الْبَحْتَ لَيْسَتْ فِيهَا نِسْبَةُ وُجُوبِ الْوُجُودِ لَيْسَتْ فِيهَا أَيْضًا نِسْبَةُ امْتِنَاعِ الْعَدَمِ وَحَيْثُ ظَهَرَتْ وُجُوبُ الْوُجُودِ حَصَلَتْ نِسْبَةُ امْتِنَاعِ الْعَدَمِ الَّذِى هُوَ مُقَابِلُهُ وَظَهَرَتْ نِسْبَةُ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ الَّذِى هُوَ مُتَفَرِّعٌ عَلَى وُجُوبِ الْوُجُودِ "**كَانَ اللّٰهُ وَلَمْ يَكُنْ مَعَهُ شَيْئٌ**" وَاِنْ كَانَ مِنَ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ فَاِذَا ظَهَرَتِ النِّسَبُ ظَهَرَ التَّقَابُلُ وَالسَّلَامُ اَوَّلاً وَآخِرًا.

TÜRKÇE ANLAMI

Mir Şemsettin Ali'ye gönderilmiştir. Vacibü'l-Vücûd'un varlığıyla ilgili soruya cevap hakkındadır.

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun. Kerem ve iltifat duygularıyla gönderdiğiniz mektubunuzu okurken fazlasıyla memnun oldum. Allah sizi hayırla mükafatlandırsın.

Mektubunuzda; Hak Sübhânehû, zatının aynısı veya zatından fazla bir varlıkla değil de kendi mahiyetiyle var olduğu takdirde, vücut ve vücup manaları düşünülmeksizin Allah Sübhâne-hû'den ibaret olan vacibü'l-vücûdla mümteniu'l-vücûd arasında nasıl bir karşıtlık söz konusu olabileceğini sormuşsunuz. Ayrıca böyle düşündüğümüz takdirde, vücûp ve vücûddan hâlî olan bir zata vacibü'l-vücûd deyimini hangi sebeple kullanabileceğimizi ve vacibü'l-vücûd olmaya bağlı bulunan kulluğa liyakatin Allah hakkında nasıl söz konusu olacağını sormuşsunuz.

Aziz dostum! Bu soruların cevabı bütün teferruatıyla birlikte ikinci ciltte yer alan bir mektubumda açıklanmıştır. Sanıyorum bu mektubu çocuklarımdan birine göndermiştim.[163] Bu mektubu mütalaa ederseniz aradığınız cevabı bulabilirsiniz.

Sonuçta şunu da ifade edelim ki, Vacip Teâlâ'nın mahiyetinin bir varlıkla (vücut) değil de kendi kendine mevcut olması mümkündür. Bu makama vücup ifadesinin kullanılması insan aklının nitelemesinden ibaret düşünülebilir. En yüce misal Allah'a aittir. Bunun gibi varlığın zorunluluğu (vücubu'l-vücud) insan aklının bir nitelemesi olduğu gibi, bu makamda, yokluğun imkansızlığı da (mümteniu'l-vücud) insan aklının bir yakıştırması olabilir. Nitekim öz Zat-ı Pak-i Sübhaniyye'de varlığın zorunluluğu nispetine yer olmadığı gibi yokluğun imkansızlığı nispetine de yer yoktur. Varlığın zorunluluğu zuhur ettiği için yokluğun imkansızlığı zuhur etmiş ve varlığın zorunluluğuna mebni olarak da ibadete liyakat manası zuhur etmiştir. *Allah vardı, onunla birlikte nispet ve itibar da olsa hiçbir şey yoktu.*[164] Zira nispet ortaya çıktığında karşıtlıklar ortaya çıkmaktadır. Baki selam...

---

[163] Muhtemelen oğlu Muhammed Said'e gönderdiği 2. ciltteki 3. mektubu kastediyor.

[164] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 11. Mektup.

KELİME ANLAMI

14. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعَ عَشَرَ **On dördüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْ شَمْسِ الدِّين عَلِيٍّ **Mir Şemseddin Ali'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي جَوَابِ سُؤَالِه **Sorusunun cevabı** *(Neden?)* عَنْ وُجُودِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى **Vacibul Vücûd olan Yüce Allah'ın varlığından** ≻

اَلْحَمْدُ لله Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدْ صِرْتُ مَحْظُوظًا Haz duydum وَمُلْتَذًّا Ve zevk aldım *(Ne ile?)* بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ Değerli mektubu mütalaa etmekle اَلْمُرْسَلَةِ عَلَى وَجْهِ الْكَرَمِ وَالشَّفَقَةِ Ki kerem ve şefkat eseri olarak gönderilmiş جَزَاكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ خَيْرًا Allah sizi hayırla mükafatlandırsın وَانْدَرَجَ فِيهَا Orada yer almış ki, اَنَّ ذَاتَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Hak Teâlâ'nın zatı اِذَا كَانَتْ مَوْجُودَةً بِمَاهِيَّتِهَا Mahiyetiyle mevcut olup da لاَ بِالْوُجُودِ عَيْنًا كَانَ اَوْ زَائِدًا Zatının aynısı veya ona zait olan bir vücutla mevcut olmadığında فَكَيْفَ يَتَحَقَّقُ التَّقَابُلُ Öyleyse nasıl farklılık olacak *(Nerede?)* بَيْنَ وَاجِبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olan ile الَّذِى هُوَ ذَاتُ الله Ki, o Allah Subhânehu'nun zatıdır *(Nasıl zatıdır?)* بِلاَ اعْتِبَارِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ Vücub ve vücut itibar etmeden وَبَيْنَ مُمْتَنِعِ الْوُجُودِ Ve varlığı imkansız olan arasında وَبِاَيِّ وَجْهٍ يُمْكِنُ Ve hangi sebeple mümkün olur *(Ne?)* اِطْلاَقُ وَاجِبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu kelimesini kullanmak *(Neyi?)* عَلَى الذَّاتِ الْمُعَرَّاةِ Beri olan zata *(Neden?)* عَنِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ Vücub ve vücuttan وَكَيْفَ يَثْبُتُ Ve nasıl sabit olur *(Ne?)* اِسْتِحْقَاقُ الْعِبَادَةِ İbadete hakketmek الَّذِى هُوَ مَنُوطٌ Ki, o bağlıdır *(Neye?)* بِوُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığın zorunlu olmasına وَبِاَيِّ اعْتِبَارٍ يَكُونُ Ve hangi itibarla olur *(Ne?)* اِطْلاَقُ وَاجِبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu lafzını kullanmak *(Kime?)* عَلَى الذَّاتِ الْعَدِيمَةِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ Vücubu ve vücudu olmayan zata (أَيُّهَا الْمَخْدُومُ) Ey mahdum! اِنَّ جَوَابَ هَذِهِ الاَسْئِلَةِ Bu soruların cevabı مُنْدَرِجٌ بِالتَّفْصِيلِ Tafsilatlı bir şekilde yer almaktadır *(Nerede?)* فِى مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِ الْجِلْدِ الثَّانِى İkinci cildin mektuplarından bir mektupta (3. mektup) وَالظَّاهِرُ Zahir olan şudur ki, اَنَّهُ مُحَرَّرٌ O yazılmıştır *(Neye?)* بِاسْمِ وَاحِدٍ مِنْ اَوْلاَدِ الْفَقِيرِ Bu fakirin çocuklarından birinin adına فَاِنْ طَالَعْتُمُوهُ Eğer onu mütalaa ederseniz لَعَلَّكُمْ تَحْتَظُّونَ بِه Umulur ki ondan nasip alırsınız وَبِالْجُمْلَةِ Özetle, يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ Olması mümkündür *(Neyin?)* مَاهِيَّةُ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ

Vacip Teâlâ'nın mahiyetinin *(Ne olması mümkündür?)* مَوْجُودَةً بِنَفْسِهَا Bi nefsihi mevcut لاَ
بِالْوُجُودِ Vücut ile değil وَاِطْلاَقُ الْوُجُوبِ Ve vücubun kullanılması *(Neye?)* عَلَى تِلْكَ
الْحَضْرَةِ Bu hazrete يَكُونُ مِنْ قَبِيلِ مُنْتَزَعَاتِ الْعَقْلِ Aklın çıkardığı şeyler kabilinden olur بَلْ
لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى Bilakis 'En yüce misal Allah'a aittir' وَكَمَا اَنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ Nasıl ki
varlığı zorunlu olması مِنْ قَبِيلِ الْمُنْتَزَعَاتِ Aklın çıkardığı şeyler kabilindense اِمْتِنَاعُ الْعَدَمِ
أَيْضًا Ademin imkansızlığı da *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ جَلَّ سُلْطَانُهَا Saltanatı yüce bu
hazrette *(Nedendir?)* مِنَ الْمُنْتَزَعَاتِ Aklın çıkardığı şeylerdendir وَكَمَا اَنَّ الذَّاتَ الْبَحْتَ Ve
nasıl ki sırf zat لَيْسَتْ فِيهَا نِسْبَةُ وُجُوبِ الْوُجُودِ Onda varlığın zorunlu olma nispeti yoksa
لَيْسَتْ فِيهَا أَيْضًا نِسْبَةُ امْتِنَاعِ الْعَدَمِ Onda ademin imkansızlığı nispeti de yoktur وَحَيْثُ
ظَهَرَتْ Ve zuhur ettiği için *(Ne?)* وُجُوبُ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olma nispeti حَصَلَتْ Ha-
sıl olmuştur *(Ne?)* نِسْبَةُ امْتِنَاعِ الْعَدَمِ Ademin imkansızlığı nispeti الَّذِى هُوَ مُقَابِلُهُ Ki o adem
vücudun karşıtıdır وَظَهَرَتْ Ve açığa çıkmıştır *(Ne?)* نِسْبَةُ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ İbadete layık
olma nispeti الَّذِى هُوَ مُتَفَرِّعٌ Ki, o kaynaklanmaktadır *(Neden?)* عَلَى وُجُوبِ الْوُجُودِ Varlı-
ğın zorunlu olmasından كَانَ اللّٰهُ Allah vardı وَلَمْ يَكُنْ مَعَهُ شَيْءٌ Onunla beraber bir şey
yoktu وَاِنْ كَانَ مِنَ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ Nispet ve itibarlardan olsa da فَاِذَا ظَهَرَتِ النِّسَبُ
Dolayısıyla nispetler ortaya çıktığında ظَهَرَ التَّقَابُلُ Tekabül de ortaya çıkar وَالسَّلاَمُ اَوَّلاً
وَآخِرًا Başta ve sonda selamlar...